

DRAGO BAJT

LITERARNI ZGODOVINAR, PREVAJALEC, ESEJIST, PUBLICIST,
LITERARNI KRITIK, UREDNIK IN UGANKAR

Zarja Vršič

Univerza v Ljubljani

1 Življenjepis

Drago (Dragomil) Bajt se je rodil 7. februarja 1948 v Ljubljani očetu Stanislavu in materi Pavli, rojeni Koblar. Z dvema mlajšima bratoma je odrasčal v Rovtah v Selški dolini, z družino so živeli skromno; oče je bil delavec v selškem Alplesu, mama je bila doma. Od 5. do 8. razreda je živel v internatu v Škofji Loki, tam pa je pozneje obiskoval tudi gimnazijo, kjer se je učil rusko in angleško. V gimnazijskih letih se je navduševal nad t. i. enigmatiko oziroma reševanjem ugank in kmalu začel pisati lastne uganke, s čimer se je pozneje med študijem nekaj časa celo preživljal. Sam pravi, da je po končani maturi leta 1966 najprej hotel študirati psihologijo, a se je premislil in se vpisal na kemijo, potem pa se po treh mesecih prepisal na primerjalno književnost in rusistiko na ljubljanski Filozofski fakulteti (Berne 2017).

Že v študentskih letih se je začel ukvarjati s prevajanjem; zanimala ga je zlasti takrat Slovincem še neznana in neprevedena moderna ruska literatura. Svoje prve ruske prevode je zaradi finančne stiske začel objavljati že zgodaj, predvsem v oddaji *Literarni nokturno* na Radiu Ljubljana (danes Radio Slovenija). Leta 1971 je diplomiral iz primerjalne književnosti, leta 1974 pa še iz rusistike. Po odsluženem vojaškem roku se je leta 1977 kot novinar zaposlil na kulturno-literarni redakciji Radia Ljubljana. Pisal je literarne ocene, spremljal kulturno politiko v knjigotrštvu in založništvu ter prevajal za razne literarne oddaje. Leta 1977 je na radiu vpeljal dolgoletno oddajo *Nove prevodne strani*, v kateri so bili predstavljeni novi ali manj znani prevodi manj znanih ali pa pri nas neznanih avtorjev z uvodi.

Od leta 1988 se je poklicno ukvarjal predvsem z urednikovanjem na različnih založbah: bil je urednik knjižnega programa pri Tehniški založbi Slovenije (1988–95), urednik leksikonov pri Mladinski knjigi (1996–2004) in izvršni urednik pri Založbi Nova revija

(2004–2008). Dejaven je bil tudi v številnih kulturnih organizacijah. Bil je član Jezikovnega razsodišča (1982–1983), član Društva slovenskih pisateljev (DSP) in Društva slovenskih književnih prevajalcev (DSKP). V letih 1995–1998 je bil predsednik Združenja avtorjev in imetnikov malih in drugih avtorskih pravic (ZAMP). Upokojil se je leta 2008, a se še vedno občasno ukvarja s prevajanjem in publicistiko. S svojimi družbenokritičnimi refleksijami o različnih kulturnih in družbenih fenomenih se dejavno vključuje v aktualno družbenopolitično dogajanje. Živi in deluje v okolici Ljubljane. Gl. tudi Društvo slovenskih pisateljev 2014, Lola Božič 2020, Vevar 2017.

2 Prevajalsko delo

Drago Bajt je najbolj znan kot prevajalec iz ruščine, prevedel pa je tudi nekatera dela iz sodobne hrvaške, srbske in slovaške poezije in proze. Prevedel je tudi nekatera literarnoteoretična in dramska besedila.

Njegova prevajalska pot se je začela razmeroma zgodaj, že med študijskimi leti. Že takrat ga je začel zanimati Slovenec večinoma nepoznan ruski modernizem, ki se mu je v svoji prevajalski karieri tudi največ posvečal. Bajt je v radijski oddaji *Razkošje v glavi* (Berne 2017) povedal, da je med študijem ugotovil, da je veliko ruske literature, ki je nastala po oktobrski revoluciji, prevedel njegov že pokojni rojak iz Selške doline, Cene Kopčavar. Odločil se je, da bo njegovo delo nadaljeval, saj je bil modernizem že takrat pojmovan kot vrh sovjetske literature po revoluciji. Prevedel je mnoge pomembne ruske avtorje, kot so Ivan Bunin (*Gramatika ljubezni in druge novele*, 1975), Mihail Bulgakov (*Pasje srce*, 1976), Aleksander Blok (izbor poezije, 1978), Boris Piljnjak (*Golo leto*, 1978), brata Arkadij in Boris Strugatski (*Piknik na robu ceste*, 1983), Osip Mandelštam (izbor poezije, 1984; *Hrum časa*, 2014), Josip Brodski (izbrana poezija in eseji, 1989), Dostojevski (*Srečelovec*, 1991; *Idiot*, 2013), Andrej Bitov (*Puškinov dom*, 1993), Gogolj (*Mrtve duše*, 2016) in Viktor Jerofejev (*Telo*, 2017).

Iz ruščine je prevajal tudi dramska dela, denimo *Vrtiljak* Muze Pavlove (1988, uprizoritev SNG Maribor) in *Škratni otok* Mihaila Bulgakova (1991, uprizoritev SLG Celje). Poleg literarnih del je Bajt prevedel tudi nekatera pomembnejša ruska literarnoteoretska dela, kot so *Teorija romana, izbrane razprave* Mihaila Bahtina (1982), *Lingvistični in drugi spisi* Romana Jakobsona (1996), *Teorija proze* Viktorja Šklovskega (2010), *Vprašanje pesniškega jezika* Jurija Tinjanova (2016) in *Ruski formalisti, izbor teoretičnih besedil* (1984). Je (so)avtor številnih antologij ruske literature; mednje spadajo antologija ruskih pesnikov 20. stoletja *Glasovi časa* (1978), izbor ruske porevolucijske proze *Pisani vetrovi* (1978) in *Antologija ruske poezije 20. stoletja* (1990).

Bajtovi prevodi iz hrvaščine in srbščine so v soavtorstvu z drugimi prevajalci večinoma izhajali v prevodnih antologijah. Med njegova vidnejša dela spadajo izbor pesmi Vaska Popa, Miodraga Pavlovića, Stevana Raičkovića in Branka Miljkovića (*Pesmi*,

1977), izbor srbske modernistične poezije *Srbski modernisti* (1981), antologija hrvaške avantgardne poezije (*Ubili so ga z opekami*, 1981), antologija bosanske poezije 1942–1982 (*Peti in biti*, 1983), izbor iz hrvaških modernistov (*Hrvaška moderna*, 1983), antologija srbske poezije 20. stoletja (*Med resničnostjo in snom*, 1984) in zbirka jugoslovanske otroške poezije (*Roža čudotvorna*, 1985). Prevedel je tudi nekaj radijskih iger, denimo *Otoško rapsodijo* Vesne Parun (1973) in *Fantomatiko* Vesne Krmpotić (1981), obe sta bili predvajani na Radiu Ljubljana.

Iz slovaščine je večinoma prevajal knjige za otroke. Leta 2000 je izšla njegova antologija *Sto let slovaške književnosti*.

Za svoje prevajalsko delo je bil večkrat nagrajen; leta 1979 s Sovretovo nagrado za prevod romana *Golo leto* Borisa Piljnjaka in antologijo *Glasovi časa*, leta 1985 z Župančičevo nagrado za prevod poezije Osipa Mandelštama in knjigo *Ruski formalisti*, leta 1991 pa še z nagrado Prešernovega sklada za prevajanje moderne ruske literature. Gl. tudi Društvo slovenskih pisateljev 2014, Lola Božič 2020, Moder 1985, Vevar 2017.

3 Avtorsko delo

Bajtova avtorsko delo zajema eseje, antologije, literarne zgodovine, literarne kritike, kulturno publicistiko in uganke. Kot esejist in literarni zgodovinar je pisal o sodobni ruski književnosti od simbolizma do postmodernizma, ki jo je tudi največ prevajal, vzporedne pojave pa je iskal tudi v slovenski literaturi. Med njegova pomembnejša literarnozgodovinska dela spadata eseja »Moderna ruska poezija (1895–1930)« in »Ruska porevolucijska proza« (oboje 1978), esej »Življenje in delo O. Mandelštama« (1984), literarnozgodovinska monografija *Ruski literarni avantgardizem* (1985), antologija slovenske poezije *Sončnice poldneva* (1993) v soavtorstvu s Petrom Kolškom in znanstvena monografija o socialističnem realizmu *Kar je Sonce za Luno, to je Rusija za nas* (2016). Preučeval je slovensko prozo in se na tem področju ukvarjal zlasti z delom Vladimirja Bartola (eseji »Bartolov Alamut«, 1984; »Problem Bartolove esejistike«, 1991; »Publicistika Vladimirja Bartola«, 1993), kot kritik na radiu pa tudi z mlado slovensko prozo (zlasti z Brankom Gradišnikom, Emilom Filipčičem, Urošem Kalčičem idr.). Zanimala ga je tudi znanstvena fantastika, ki jo je tudi prevajal, in leta 1985 pri Mladinski knjigi izdal zbirko esejev *Ljudje, zvezde, svetovi, vesolja*. V zadnjem času piše predvsem kritično družbeno-kulturno publicistiko za različne medije, največ za publikacije *Ampak*, *Demokracija* in *Nova revija*. Nekateri njegovi članki in kolumne so izšle v knjigi *Zmerjanje Slovencev* (2005). Gl. tudi Društvo slovenskih pisateljev 2014, Lola Božič 2020, Vevar 2017.

4 Uredniško delo

Bajt je bil od leta 1988 do leta 2008 kot urednik zaposlen na treh založbah. Pri Tehniški založbi je urejal strokovna in tehnična dela ter leksikone. V njegovem uredništvu so izšla dela, kot so *Leksikon rastlinskih bogastev* (1993) Tomaža Petauerja in *Zimski ornitološki atlas* (1994) Andreja Sovinca, Slavka Polaka in Henrika Cigliča. Za avtorje pri založbi, ki so bili dobro tehnično podkovani, niso pa obvladali pravopisa in stilistike, je napisal priročnik za pisanje *Pišem, torej sem* (1993). V istem času je honorarno že pomagal pri pripravi *Enciklopedije Slovenije* in številnih leksikonov in se leta 1996 se je dokončno zaposlil pri Mladinski knjigi, kjer je deset let sodeloval pri pripravi prvega slovenskega splošnega leksikona *Slovenski veliki leksikon*, ki je izšel leta 2003.

Pod Bajtove pomembnejše leksikografske projekte spadajo tudi *Slovenska kronika XX. stoletja* (1995), *Slovenski kdo je kdo* (1999) in *Splošni religijski leksikon* (2007). Od leta 2004 do 2008 je bil izvršni urednik pri Založbi Nova revija, član uredništva revije pa v letih 1982–2005. Prav zaradi dela pri Novi reviji je začel podrobneje spremljati tudi družbenopolitično dogajanje ob propadu Jugoslavije in se nanj kritično odzivati. Gl. tudi Berne 2017, Vevar 2017.

5 Razmišljanje o prevodu

Bajt je vlogi prevoda posvetil več besedil, ki so izšla v različnih zbornikih DSKP. Morda najpomembnejši med njimi je esej »Prevod in recepcija: slovenske specifik«*,* ki je izvorno izšel v časopisu *Naši razgledi* (1989). V svojem sestavku se ukvarja z nekaterimi vidiki funkcioniranja prevodne književnosti v nacionalnem prostoru. Prevod ima po njegovem dvojno vlogo: je hkrati poustvaritev izvornika in avtonomna literarna stvaritev. Kot tak ima pomemben narodotvoren pomen, obenem pa sodeluje tudi pri nastajanju svetovne književnosti, saj prehaja nacionalne meje. To še posebej velja za manjše nacionalne književnosti, kot je na primer slovenska, pri katerih prevodi pogosto opravljajo vlogo, ki jo ima izvornik, s tem pa so nekakšni stimulansi za literarni razvoj. Bajt v eseju zaključuje, da ima danes prevod v slovenski literaturi mnogotere funkcije, in da v stik s tujo literaturo stopamo na veliko različnih načinov, kar po njegovem seveda ni nujno slabo.

Bajt je bil tudi izmed pomembnih akterjev pri uveljavitvi t. i. nacionalnega prevodnega programa, ki je bil izvorno objavljen v Zborniku DSKP leta 1991. V besedilu je izpostavil problem tržno naravnane založništva zaradi katerega usiha leposlovno prevajanje pri nas (Bajt 2016 [1991], 219) in poleg seznama še neprevedenih klasikov svetovne književnosti predstavil tudi nekaj možnih rešitev za financiranje knjižnih izdaj prevodnega leposlovja.

Drago Bajt je prevajalec, ki je s svojimi leposlovnimi in literarnoteoretskimi prevodi ter lastnimi literarnozgodovinskimi študijami pomembno doprinesel k poznavanju predvsem ruske modernistične in avantgardne literature.

Bibliografija

- Berne, Dušan. 2017. »Bajt, Drago.« Oddaja *Razkosje v glavi*. Radio prvi, 22. april 2017. <https://365.rtvsllo.si/arhiv/razkosje-v-glavi/174467628>.
- Bajt, Drago. 1989. »Prevod in recepcija: slovenske specifikke.« *Naši obrazi* 38, št. 5: 132–133.
- Bajt, Drago. 2016 [1991]. »Slovenski prevodni program.« V *Prevajalci o prevodu 2. Od J. Modra do J. Milič. Antologija*, uredila Majda Stanovnik, 219–222. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.
- Društvo slovenskih pisateljev. 2014. »Bajt, Drago.« Dostop 21. 12. 2022. <https://društvo-dsp.si/pisatelji/drigo-bajt/>.
- Lola Božič, Miran. 2020. »Bajt, Drago (Dragomil).« *Obrazi slovenskih pokrajin*. Kranj: Mestna knjižnica Kranj. Zadnjič posodobljeno 1. 9. 2020. <https://www.obrazislovenskihpokrajin.si/oseba/bajt-drigo-dragomil/>.
- Moder, Janko, ur. 1985. »Bajt, Drago.« *Slovenski leksikon novejšega prevajanja. Zbornik Društva slovenskih književnih prevajalcev*, 19. Koper: Lipa.
- Vevar, Štefan. 2017. »Bajt, Drago (1948–).« V *Novi Slovenski biografski leksikon*, 2. zv., B–Bla, uredila Barbara Šterbenc Svetina. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU.